

Justitia Regnorum Fundamentum díjjal ismerték el Doncsev Toso munkásságát

Az elismerést február 16-án Dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa és Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes ünnepélyes keretek között adta át a kitüntetettnek kiemelkedő írói, kultúraszervezői és szakpolitikai tevékenysége, a hazai nemzetiségek és a bolgár közösség érdekében folytatott öt évtizedes munkájáért.

Az ombudsmanok által 2007-ben alapított Justitia Regnorum Fundamentum díjat az emberi és állampolgári jogok védelme területén kifejtett kiemelkedő helytállás, szakmai tevékenység vagy életút elismeréseként az alapvető jogok biztosa ítéli oda azok számára, akik az alapvető jogok, különösen a gyermekjogok, a veszélyeztetett társadalmi csoportok jogai, a nemzetiségi jogok, illetve a környezetvédelem terén kivételesen magas színvonalú, példaértékű eredményt értek el, vagy jelentősen hozzájárultak ezek megvalósulásához.

2023-ban az elismerésre az idén 80 éves Doncsev Toso író, műfordító, szociológus, a Magyar Írószövetség és a Bolgár Írószövetség tagját, az első nemzetiségi törvényt 30 éve megalkotó Kisebbségi Kerekasztal első elnökét terjesztette fel a nemzetiségi biztoshelyettes. Az alapvető jogok biztosa és a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes személyes nagyrabecsülésük mellett a díjjal Doncsev Toso hazai nemzetiségek, elsősorban a bolgár közösség érdekében végzett több évtizedes munkáját és a nemzetiségi kulturális jogok érvényesülése területén kifejtett kiemelkedő szakmai tevékenységét értékelik.

Dr. Kozma Ákos köszöntőjében elmondta, hogy a díjátadó évről évre az emberi jogok ünnepe és elsősorban a közös értékeinkről szól. Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet megemlékezett az előző évek díjazottjairól is, méltatta az idej kitüntetett munkásságát, és hozzátette: az elismerés mindazoknak a pályatársaknak is szól, akik fáradhatatlanul munkálkodnak napjainkban a hazai nemzetiségi közösségek életének bemutatása és a kölcsönös megismerés, valamint elfogadás megteremtése érdekében.

„Az elmúlt 10 évben – amióta lehetőségem van betölteni ezt a különleges tisztséget – olyan embereket és szervezeteket választottam ki, akik és amelyek valamilyen erőforrás segítségével képesek voltak megsokszorozni a találkozásokból fakadó erőt. Az első díjazott, Lankó József atya a hit által változtatja meg a helyi roma közösségek életét. Bindorffer Györgyi, Gerner Zsuzsa és Szarka László a tudásvágy és annak megosztása révén tudnak szólni a széles közvéleményhez. Mayer Éva a BARÁTSÁG folyóiraton keresztül maga a találkozások krónikása. Az ONÖSZ és az ONT pedig a közösség erejével dolgozik.

Az idej díjazott ebből a szempontból is különleges. Politikus, szakpolitikus és művész is – korszakonként eltérő mértékben, de a három területet mindig ötvözve igyekezett szólni a közösségéhez és azon messze túl is. Ehhez pedig olyan partnereket talált, akik emberi vagy szakmai értékek mentén tudtak találkozni a gondolataival és vele együtt valami újat alkotni. Doncsev Toso ezzel nemcsak azt mutatta meg, hogy a nemzetiségi kulturális autonómia hasznos konstrukció, hanem azt is, milyen szép lehet az eredménye. Életének elmúlt öt évtizede egyúttal bizonyítéka annak a sokrétű feladatnak, amelyre a nemzetiségi közösségek szervezésében szerepet játszó személyek vállalkoznak. A nemzetiségi vezetők egyszerre politikusok, szakértők, menedzserek és stratégiai tervezők, amik persze megterhelő és gyakran konfliktusoktól sem mentes feladatok. Évtizedeken keresztül kell tanulni és soha nem csupán egyszemélyes tevékenység...

Balról jobbra: Muszev Dancsó, Dr. Szalayné Dr. Sándor Erzsébet, Doncsev Toso, Dr. Fűrjes Zoltán, Kozma Ákos

Meggyőződésem, hogy a nemzetiségi közösségek támogatása és a nemzetiségi kulturális autonómia kiépített infrastrukturális rendszerének fenntartása és működtetése a többségi társadalom tagjainak több okból is kiemelt érdeke. Az egyedülálló nemzetiségi kultúra, identitás és nyelv megőrzése a nemzetiségi jogok rendszerétől eltekintve is, önmagában is érdeke Magyarországnak. A (kulturális) sokszínűség, a befogadó, a szolidáris társadalom eszméje és a többes identitás elismerése, biztosítása és őrzése a társadalmi együttélés, sőt a gazdasági-társadalmi sikerek biztosításának záloga, egyúttal a jövő társadalmának az alapja.

Biztoshelyettesi mandátumom tíz éve alatt szerzett tapasztalatom még egy fontos szempont hangsúlyozására késztet: úgy vélem, a három évtizedes múlttal rendelkező nemzetiségi jogterület – amelynek megszületésében a mai ünnepelt is kiemelt szerepet játszott – hatékony működéséhez nagyobb szolidaritás szükséges az egyes nemzetiségi közösségek között is. Az egységes fellépés és érdekérvényesítés a jogalkotókkal és jogalkalmazókkal folyó párbeszédben kiemelten fontos, de üzenetértékű is a közösség tagjai és a társadalom egésze számára.”

Doncsev Toso méltatása a Justitia Regnorum Fundamentum díj átadására alkalmából

Doncsév Toso Budapesten született, magyarországi bolgár család gyermekeként. Büszkén vállalt nemzetiségi származása és a közösségért való folyamatos tenni akarás fiatakorától meghatározta életét és hosszú távú céljait. Tanulmányait Budapesten és Szófiában folytatta, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 1967-ben szerzett diplomát, kandidátusi értekezését pedig a Bolgár Tudományos Akadémia Szociológiai Intézetében védte meg 1984-ben.

Pályafutása első szakaszát a nemzetiségi szakpolitika és érdekképviselet dominálta. Életének kiemelkedő állomása volt, amikor az 1991-1994 közötti időszakban elvállalta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Kerekasztalának elnöki tisztségét. Vezetésével a kor kiemelkedő szakemberei és a közösségek képviselői megalkották azt a szakpolitikai tervet, amely alapján az Országgyűlés 1993-ban elfogadta a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló, a nemzetiségi kulturális autonómiát azóta is alapvetően meghatározó törvényt. Ugyancsak 1991-ben a Magyarországi Bolgárok Egyesületének ügyvezető elnöke lett, ezt követően pedig 1995-től 1998-ig a Bolgár Országos Önkormányzat elnöke, majd 1998 és 2000 között a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnökeként dolgozott.

Közel egy évtized után tért vissza, ezúttal már kifejezetten a kultúrpolitika területén. 2011-2015 között külszolgálatban a szófia Magyar Kulturális Intézet igazgatója volt, tevékenységéhez számos kétoldalú kulturális és oktatási projekt, valamint maradandó hosszú távú kultúrpolitikai kapcsolatok és jelentős műemlékek kapcsolódnak.

Több mint ötvenéves műfordítói és írói pályafutást tudhat maga mögött, 1969-ben jelentek meg nyomtatásban első műfordításai „A bolgár irodalom kistükré” című antológiában, amely tizenegy évszázad bolgár irodalmát mutatta be Karig Sára szerkesztésében. Az évtizedek során kiváló és elismert író lett, eddig tíz önálló kötete jelent meg magyarul, hét pedig bolgárul. Műveiben a sokszínűség, a humanizmus, valamint az európai, a bolgár és a magyar kulturális identitás egyaránt kiemelt szerepet kap, legyen szó akár szociológiai, történelmi vagy szépirodalmi prózáról. Napjainkban is tevékeny: nyolcvanadik születésnapja alkalmából jelenik meg legújabb – tizenegyedik – magyar nyelvű kötete, „A korszakok korlátai” címmel, idén januárban pedig nemzetközi irodalmi díjat, az Aleko bulgáriai novellapályázat fődíját nyerte el.

Saját művészeti kibontakozása mellett folyamatosan figyelmet szentelt a kortárs írók és költők munkájának bemutatására is: 1991-ben megalapította a Haemus című folyóiratot, 1994-ben létrehozta a Pro Schola Bulgarica Alapítványt, 2003-tól pedig a Bolgár Kulturális Fórum tiszteletbeli elnöke lett.

Munkájáért a magyar és a bolgár állam részéről egyaránt számos rangos elismerésben részesült. 1990-ben Cirill és Metód Érdemrendet, 1995-ben a Kisebbségekért Díjat, 2000-ben Madarai Lovas Érdemrend Első Fokozatát, 2003-ban Paiszij Hilendarszki-díjat, 2012-ben az Egyetemes Kultúra Lovagja kitüntetését vehette át. 2014-ben és 2016-ban Arany Évszázad Díjjal, 2019-ben a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki, 2023-ban pedig megkapta a Bolgár Országos Önkormányzat alapította Március 3. Díjat.

Doncsev Toso jelenleg is fáradhatatlan lendülettel és elkötelezettséggel dolgozik: az alkotás mellett kiállításokat és kulturális rendezvényeket szervez, és bár vezető szerepet már nem vállal, továbbra is a Bolgár Kulturális Fórum tiszteletbeli elnöke. A nemzetiségi identitás a mai napig meghatározza a mindennapjait és természetesen a terveit is, amelyek megvalósításán szerencsére napjainkban is kifogyhatatlan energiával munkálkodik.

Ars poeticája szerint *„Vagyok, ami voltam mindig is: szociológus, kisebbségi szakember és – mindhalálig nemzetiségi”*. Munkássága kiváló példája annak, hogyan lehet évtizedeken keresztül hű maradni az elvekhez és értékekhez, eközben változásokat létrehozva egy jobb és befogadóbb társadaloméért.

A kitüntetéshez gratulál a Barátság szerkesztősége!

